לא משכחת ליה אי בטרפא הדר פארי: ולא נברכת הכובסין וכו': אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה "לא שנו אלא מן המחמצן" אבל מן הנדיין ד' אמות תניא נמי הכי נברכת הכובסין ד' אמות והא אנן תנן ג' טפחים אלא לאו ש"מ כדרב נחמן ורבא דרבי להו מירמי תנן נברכת הכובסין ג' טפחים ותניא ארבע אמות? אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא קשיא כאן מן המחמצן כאן מן הנדיין, רב חייא בריה דרב אויא מתני לה בהדיא אלא אם כן הרחיק משפת המחצן ולכותל ג' טפחים: וסד בסיד: איבעיא להו וסד בסיד תנן או דילמא אי סד בסיד תנן: בשיטא דיסד בסיד תנן דאי סלקא דעתך דאו סד בסיד תנן אם כן ליעבינהו ליתנינהו אלא משום דלא דמי האי היזיקא להאי היזיקא רישא היזיקא (ה) דמתוגא סיפא היזיקא דהבלא ת"ש (א) דרבי יהודה אומר שלא הבא בידים זה חופר בורו מבאן וזה חופר בורו מבאן זה מרחיק ג' טפחים וסד בסיד וזה מרחיק ג' טפחים וסד בסיד טעמא דבא בידים הא לא בא בידים לא אמאי דאף על גב דלא בא בידים נמי סד בסיד הוא בא בידים איצטריכא ליה סד"א כיון דבא בידים ליבעי רווחא טפ, קמ"ל: מרחיקין את הנפת ואת הזבל ואת המלח ואת (ג) הסלעים וכו': תנן התם (ב) כמה טומנין וכמה אין טומנין אין טומנין לא בנפת ולא בזבל ולא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחין בין יבשין מאי שנא הכא דקתני סלעים ולא קתני חול ומאי שנא התם דקתני חול ולא קתני סלעים? אמר רב יוסף לפי שאין דרכן של בני אדם להטמין בסלעים אמר ליה אביי וכי דרכן של בני אדם להטמין בניזי צמר ולשונות של ארגמן דתניא (ג) טומנין בניזי צמר וביציפי צמר ובלשונות של ארגמן ובמכין ואין מטלטלין אותן (ד) אלא אמר אביי (ה) יגיד עליו ריעו תנא הכא סלעים והא"ה לחול תנא התם חול והוא הדין לסלעים א"ל רבא אי יגיד עליו ריעו ליתנינהו לכולהו בחדא וליתני חדא מנייהו באידך (ג) (וה"ה לאידך) אלא אמר רבא התם היינו טעמא דלא קתני סלעים משום דמשתכי לה לקדרה הכא היינו טעמא דלא קתני חול משום דמרחמי חיים ומקרירי קריר, והא תני רבי אושעיא חול? התם במתונא, חנא דידן נמי ליתני ולוקמה במתונא? הא תנא ליה אמת המים, אמר מי לא קתני אמת המים וקתני נברכת הכובסין? הנהו צריכי: דאי תנא אמת המים משום דקבועא אבל נברכת הכובסין דלא קבועא אימא לא ואי תנא נברכת הכובסין משום דקבועא אבל אמת המים לא, צריכא: מרחיקין את הזרעים ואת המרישה וכו': זרעים ותיפוק ליה משום מרישה? המפולת יד, מרישה ותיפוק ליה משום זרעים? בתרוש לאילנות ותיפוק ליה משום מיא? (ה) תנא בארץ ישראל קאי דכתיב "למטר השמים תשתה מים" (למ"ר לצדדין)

תורה אור

ל"ג ר"ח בא בידים לא. אלמא לו סד בסיד תנן דלוקה בא בידים בעי הרחקה וסיד ומשני הוא הדין לא בא ובא בידים אילטריך ליה כו' ויש ספרים דלא גרסי הלי דיוקא אלא משני בא בידים שאני ודקאמרי לה מאי קאמרי כו' ואין גרלאה דהיכי בעי למיפשט וסד בסיד תנן הא איכא למיבעי ההיא דרבי יהודה נופיה לו תרוייהו בעי לו ולא כיון דהשתא סבר דאין מיקום בין בא בידים ללא בא:

משנה דמשכרין הקדירה לתוך דרך להטמין בהן ואם תאמר אכתי מיקמי ליכי דרך להטמין בניזי אמר כדפרין לעיל ו"ל דלעיל הוה בעי למימר לאין דרך להטמין בסלעים לפי שהבהל יולא מבין הסלעים ואינו מתקיים ואמנם"כ לפעמים טומנין בהן להכי פריך שפיר מגיזי אמר דקני לה משום דלפעמים טומנין בהן אבל הכא קאמר לאין דרך להטמין כלל בהן לפי שמשכרין הקדירה והולא ומילתא דלא שכיח היא כלל לא חש למיתגייה ושוב יש לפרש דכון דלא שכיחא היא כלל שרי להטמין בהן דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו בהו רבנן וכן מנהג שלנו שאינו מהגין להטמין בסלעים שהאם יולא מהן שקורין קייל"ש אבל מ"מ קשיא מה שהקשה בקונטרי דבכל מקום הוי שיתוף לגזן תלוה כמו בחלו מליאות (ב"מ דף מ.). דשמיך טופי ובפ' הכונה (שבת דף קג:) דכיון דמשתכי לא עבדי הכי ובפרק קמא דתענית (דף ח.) אם רלוים דור שהשמים משתכין עליו כמותם ומפרש ר"מ בטנין אחר דמשתכי דהבל שלהן מקלקל המאכל ולר"י גרלה כפירוש רביו מגמגל דמה שאמר להרחיקם משום דמשתכי שמלקין את האדן ומחלידים אותה ומעלין עפר חיטות כדאמרינן לקמן גבי זרעים ולא משום הבל דאין מוסיפין שום הבל ומומנין בהן ואפילו לפי הספרים דגרסי סלעים הייט טעמא דלא קתני להו הכא יש לפרש דהכי קאמר דלהכי לא קתני להו התם משום דטעמא דהכא שלריך להרחיקם לא משום הבל אלא משום דמשתכי וה"ל מרלבי הבית רלוה מיקומלמי דגרסי' ו) התם איתמר (ז) התם שהסלעים מרחיקין ז) והכא איתמר שאין הסלעים מרחיקין אלא מפני שעושים עפר חיטות ומלקין מרגעת הכותל:

דמחממי חיים. והא דאמר בפ' כירה (שבת דף לח: ופס"ר ה"ג ונא) בילה אין עומנין אותה לא בחול ולא בתבן דרכים הם בחול שהאם (פ) מחמת הסמם דומיא דתבן דרכים:

(שייך לפ"ב) **המבריך** את הנפן. פירוש נפן יהודי שהוא מוסרם בתרן וסופה את הנפן במלעניתו ומכסהו בקרקע וגמרים שם וקאמר מותר לזרוע את הסלדין לתוך שם על גב שאינו רחוק שלשה טפחים ויוצק עם הנפן מתחת הקרקע כיון דמעל הקרקע ליכא עירבובי' שרי כדמוכח בעירובין (דף נ.) ובמסכת כלאים (פ"ד) דזה סומך לגדר מכלן וזה מכלן וא"ת הכי דמי שזורע לגדלין לי כשהרחיק ג' טפחים מן הגדלין תפילו על גביו נמי ולי בלא הרחיק מן הגדלין נמי לא ואומר ר"י דמייירי כשזורע הגדלין ברחוק ג' (ו) טפחים מנפן הוצא מן הקרקע מכל לד הליכת ערבובית למעלה מן הקרקע ומכל מקום אסור לזרוע על גביו מפני שהשרשין נכנסין בתוך הנפן והוי כמרכיב זרעים בתוך הנפן אפי' שאר לינן נפן אפי' שאר לינן נמי אסור ואומר ר"י דשאר אילנות שהן קטן מותר לזרוע על גביו כגון הזורע דלא חיישינן שיכנס שורש הזרע בתוך האילן שהוא קשה אבל נפן שהוא רך חיישינן ומלי ח) (פירוקא) מגא ר"י בירושלמי בגמרא דהך משנה

מ"ש ר"ח בא בידים אין לא בא בידים לא. אלמא לו סד בסיד תנן דלוקה בא בידים בעי הרחקה וסיד ומשני הוא הדין לא בא ובא בידים אילטריך ליה כו' ויש ספרים דלא גרסי הלי דיוקא אלא משני בא בידים שאני ודקאמרי לה מאי קאמרי כו' ואין גרלאה דהיכי בעי למיפשט וסד בסיד תנן הא איכא למיבעי ההיא דרבי יהודה נופיה לו תרוייהו בעי לו ולא כיון דהשתא סבר דאין מיקום בין בא בידים ללא בא:

משנה דמשכרין הקדירה לתוך דרך להטמין בהן ואם תאמר אכתי מיקמי ליכי דרך להטמין בניזי אמר כדפרין לעיל ו"ל דלעיל הוה בעי למימר לאין דרך להטמין בסלעים לפי שהבהל יולא מבין הסלעים ואינו מתקיים ואמנם"כ לפעמים טומנין בהן להכי פריך שפיר מגיזי אמר דקני לה משום דלפעמים טומנין בהן אבל הכא קאמר לאין דרך להטמין כלל בהן לפי שמשכרין הקדירה והולא ומילתא דלא שכיח היא כלל לא חש למיתגייה ושוב יש לפרש דכון דלא שכיחא היא כלל שרי להטמין בהן דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו בהו רבנן וכן מנהג שלנו שאינו מהגין להטמין בסלעים שהאם יולא מהן שקורין קייל"ש אבל מ"מ קשיא מה שהקשה בקונטרי דבכל מקום הוי שיתוף לגזן תלוה כמו בחלו מליאות (ב"מ דף מ.). דשמיך טופי ובפ' הכונה (שבת דף קג:) דכיון דמשתכי לא עבדי הכי ובפרק קמא דתענית (דף ח.) אם רלוים דור שהשמים משתכין עליו כמותם ומפרש ר"מ בטנין אחר דמשתכי דהבל שלהן מקלקל המאכל ולר"י גרלה כפירוש רביו מגמגל דמה שאמר להרחיקם משום דמשתכי שמלקין את האדן ומחלידים אותה ומעלין עפר חיטות כדאמרינן לקמן גבי זרעים ולא משום הבל דאין מוסיפין שום הבל ומומנין בהן ואפילו לפי הספרים דגרסי סלעים הייט טעמא דלא קתני להו הכא יש לפרש דהכי קאמר דלהכי לא קתני להו התם משום דטעמא דהכא שלריך להרחיקם לא משום הבל אלא משום דמשתכי וה"ל מרלבי הבית רלוה מיקומלמי דגרסי' ו) התם איתמר (ז) התם שהסלעים מרחיקין ז) והכא איתמר שאין הסלעים מרחיקין אלא מפני שעושים עפר חיטות ומלקין מרגעת הכותל:

דמחממי חיים. והא דאמר בפ' כירה (שבת דף לח: ופס"ר ה"ג ונא) בילה אין עומנין אותה לא בחול ולא בתבן דרכים הם בחול שהאם (פ) מחמת הסמם דומיא דתבן דרכים:

(שייך לפ"ב) **המבריך** את הנפן. פירוש נפן יהודי שהוא מוסרם בתרן וסופה את הנפן במלעניתו ומכסהו בקרקע וגמרים שם וקאמר מותר לזרוע את הסלדין לתוך שם על גב שאינו רחוק שלשה טפחים ויוצק עם הנפן מתחת הקרקע כיון דמעל הקרקע ליכא עירבובי' שרי כדמוכח בעירובין (דף נ.) ובמסכת כלאים (פ"ד) דזה סומך לגדר מכלן וזה מכלן וא"ת הכי דמי שזורע לגדלין לי כשהרחיק ג' טפחים מן הגדלין תפילו על גביו נמי ולי בלא הרחיק מן הגדלין נמי לא ואומר ר"י דמייירי כשזורע הגדלין ברחוק ג' (ו) טפחים מנפן הוצא מן הקרקע מכל לד הליכת ערבובית למעלה מן הקרקע ומכל מקום אסור לזרוע על גביו מפני שהשרשין נכנסין בתוך הנפן והוי כמרכיב זרעים בתוך הנפן אפי' שאר לינן נמי אסור ואומר ר"י דשאר אילנות שהן קטן מותר לזרוע על גביו כגון הזורע דלא חיישינן שיכנס שורש הזרע בתוך האילן שהוא קשה אבל נפן שהוא רך חיישינן ומלי ח) (פירוקא) מגא ר"י בירושלמי בגמרא דהך משנה

נפן שהוא רך חיישינן ומלי ח) (פירוקא) מגא ר"י בירושלמי בגמרא דהך משנה

נקבים נקבים כשזורעין בכמה מקומות נעשלה התבואה יותר ממקום אחד ולאחר כן חרשין כדי לכסות את התבואה ולהשוות את התבואה בשורה. אבל כשזורעין ביד משוה התבואה בשורה וא"צ מחרישה מש"ה איצטריך למתני במתני' זרעים ומחרישה ג) דמזרעים לא משקינן מחרישה ומקיבה ומחרישה ס"מ איצטריך למתני

הגהות הב"ח (א) [ר' עמ"ס מ"ר מ"ר] ומכרמין את מקום מחרישה ומקבה מחרישה מ"ש ומקבה מחרישה מ"ש וכו'] . ג) [ר"ל דזרעים לא משקינן מחרישה ומקבה מחרישה מ"ש וכו'] .

(ה) [ר' עמ"ס מ"ר מ"ר] ומכרמין את מקום מחרישה ומקבה מחרישה מ"ש ומקבה מחרישה מ"ש וכו'] . ג) [ר"ל דזרעים לא משקינן מחרישה ומקבה מחרישה מ"ש וכו'] .

הגהות הב"ח (ה) נמי ריש היזקא דמתוגא ר"ל וכן בסמוך: (ב) שם ולא כמלח ולא בסיד ולא בסלעים: (ג) שם ולא ניתני חדא מהנייהו בלאידך ולימא יגיד עליו ריעו אלא אמר רבא: (ד) רש"י ד"ה וכתבא ר"ל אלו ולא מקני מעל גנייהו: (ה) ר"ה ונכרכת וכו' אלמא כמיס עפר לטיות: (ו) ר"ה ומקבה: (ז) תוס' ד"ה מכשם וכו' הקשקרה כלן המבכרין לא בקדרה ולא: (ח) בא"ר מיהמר מעני אסלעים: (פ) ר"ה דמחממי וכו' שכותם מחום הסמם: (י) ר"ה המבכרין וכו' כרמוק ג' . ל"נ מי' כפי' הכ"ם מס' כלאים פ"ו :

מסורת הש"ס

(א) לעיל יח: ע"ש [תוספתא פ"ח]: (ב) שבת מב: ג) שם מת. ד) [ירושלמי נה: וש"נ] ה) [שבת שם: וש"נ] ו) מכר"ם שם כלא. ז) מכר"ם שם: ח) ס"ש פירוקא:

רבינו גרשום

פיסקא לא שנו רבנ' מחמצן מכי אלא מן המחמצן. אותו מקום ששורין בה בגרי בגיפה עם צואת כלבים להכי קרי ליה מחמצן דכי הכי דמיזקאת הגיפה עד שתתחמץ דלא נגעי בה כך פניהן אלו בגרים דלא נגעו בהו עד ששורו יפה ולהכי מני ברחוק ג' טפחים דלא אולי מפי ולא מנגזו מן הכותל: אבל מן הנדיין. מקום שמכבסין הבגדים עצמן בתוך המים ומכין אותם ומנחין על הכתלים מש"ה צריך להרחיק ד' אמות: איבעיא להו וסד בסיד תנן. דמשמע לבר מני' מחמצן כלומר דתרוייהו צריך למיעבד להרחיק ג' טפחים למיסד שוב התפירה בסיד או דלמא אי סד בסיד תנן דמשמע אי ג' טפחים מ) אבר ליה משמיה דאר בר בסיד תנן דא"כ הו"ל דוסד בסיד תנן הא בבא אחריתי דקתני מרחיקין את הנפת ג') (כלומר) אי בסיד אי אחרייהו בבי דסד בסיד ליעבינהו בבי להנהו תרי בבי כהדא לא יחפור אדם כו' ומרחיקין את הנפת כו' וליתנינהו בתרוייהו חד וסד בסיד דמשמע אכולהו ותרי זמני וסד בסיד ל"ל דלמא לעולם אימא לך דתרוייהו וסד בסיד נינהו והאי דלא עירב להו משום דתרוייהו צריכי דלא דמי היזקא דרישא דהיזק דרישא משום מתוגא מחמת לחלוח מים והאי היזקא דסיפא דהבלא הוא דנפת יובל ומלח כולהו מסקי הבלא נינהו וקשי מפי דמש"ה צריך למתינהו תרוייהו דמחרא לא נפקא אירך ומיהא לא תפשום. ת"ש זה מרחיק ג' טפחים מכאן כשיעור כותל בורו וסד בסיד הבור וכן נמי אירך ופעמא מאי בעי להרחיק ג' טפחים כל חד וחד ולסד משום דבא בידים דאריעא דפ"ח היא. אבל לאו בא בידים דזה צונגא חזקה לעולם לא צריך לסד בסיד אם יהיה ג' טפחים אלמא תפשום מהכא דאי סד בסיד תנן לא לעולם פהא לא תפשום ה"ה דאפי' לא בא בידים בעי ג' טפחים וסד בסיד ובא בידים איצטריכא ליה כו'. דזוהא מפי מנ' קס"ל דלא: ס"ש נבי מתני' דקתני סלעים משום דמשתכי לה לקדרה הכא היינו טעמא דלא קתני חול דמשמע דלא נמי ליתני חול ולא סלעים: ול"ל אביי וכי דרכן של בני אדם להטמין בסלעים ואתנן דתניא "טומנין בניזי צמר וביציפי צמר ובלשונות של ארגמן" דרכן להטמין ליתנייהו: ניזי צמר והא צמר הגדל מן הבהמה כמו שרגא. ציפי צמר זהו צמר סרוק וסלוכן לצורך צביעה. וי"א ציפי צמר כריכות צמר גדול כדרך שמכניאין הסחרין ממדינתן. ולשונות של ארגמן צמר שאינו פחוי שצובעין בארגמן כדי לעמות ורוב צביעתו היה ארגמן. ובמרכן צמר שמסרקין מן הבגדים לאחר שמכבסין אותן: ויגיד עליו כלומר תנא הכי בסתמי' [סלעים] דמסקא הבלא וה"ה לחל דמסיק הבלא מפי

רבינו גרשום

תנא התם נבי שבת חול דאין מוסיפין משום דקא מכשל בשבת ה"ה לס"ש דמכשלין מפי. ואי יגיד עליו רעו דמשמע תרוייהו ליתנינהו תרוייהו סלעים וחול נבי בור או בחדא מתני' ודיניהן שוין אע"ג דלא כתיבי באידך אלא בחד' מתייהו ודאי אמרי' יגיד עליו [רעו] ויוכיח על משנה זו דה"ה לתרוייהו אלא לאו ש"מ מדלא קתני לה הכי דלא אמרי' תני מלע וה"ה לחול תנא התם חול וה"ה לסלע ואכתי הדר קושין לרוכחא: דמשתבר לה לקדרה. ששמשתברין בסלעים הקדרה ולהכי לא תנא אין מוסנין בסלעין דלא אתי לאסמיני בנייהו. וחול אמאי לא תנא הכא נבי כותל משום דוהו מנהג חול דמחמם חמים. כלומר אם מניחין אותם בשקים שמתחמם מחמת דבר אחר או מחמת אור חמה או מחמת אור הכירה מתחמם ומוציא הבלא להכי אין מוסנין שם התם מחמת כן: אבל מקרירי קריר. כשהוא מונח בשקים קיר בנוטא מתקרר יותר ולא מיקי כלל לכותל להכי לא תנא ליה והא קתני ר' השמיע בתוספתא דיריה הני דמתני' וקתני חול. דתני בהדי הני דרישא דמוקי משום מתוגתא לחלוח. ולא קתני לה בהדי הנך דסיפא דנפת ובוכל דהבהו מי לא תנן אמת המים וקתני נבי אע"ג דלא הכא נבי ליתני חול ומשני אמת המים וברכת הכובסין תרוייהו צריכי דאי תנא אמת המים דמרחיקין ג' טפחים היה אמינא משום דקביעי כל הימים מרחיקין דמקלקל לכותל אבל נברכת הכובסין דלא קביעי דסיפא כובסין נינהו אימא אין מרחיקין: דקוי וקיימי ומחלידין בקרקע ואתיין עד היסוד מש"ה מרחיקין אבל אמת המים דלא קוי וקיימי דדרך הליכתן קא אולי ואין מחלידין אימא דלא צריך להרחיק קס"ל דדוהאי צריך: פיסקא מרחיקין את הזרעים ואת המרישה. משום דבנגדים שרשים של זרעים בכותל דראמ' לקפן ומרעי לי'. דואיל דהני מרישה לפה ליי לפתני' זרעים ששיפא דאין זרעים באים אלא ע"י מרישה ומשני דאמר' בלא מרישה סבי לזרוע בשפולת יד דא"ע מרישה בזרעים משום כשזורעין כשוורים תולין שם שק מלא חבואה ומנקבין ומשק

נוסח/מהגה

ג' לשונות ביבלת מאגדים בגם נתני מחתי ל' זרחים נברכת הכובסין ג' טפחים מכותל חבירו הוי מ"ל מהמחמצן (מאן הנדין בני הרה"ר ר' אמיר)

נוסח

בירנוי בירסת ר"ש ע"ל המ': "אוו סד בסיד" קתני - אוו - "וסד בסיד" קתני מחנה (מאדקה) תשובה דחיה האוה: נסיון המאוה: לסדיר נעשה נסיון הוא: אוו לה אי

* מאנכי לעל סון ל:

נוסח/מהגה

ג' תשובות ל"ש מעתנו דא הא קתני בחמ' בחמ' בדינו (לשונה (בפ' המקוזות בנוסח הוא בדברים המחמאים) באין - קתני מלעיל ולא קתני חול בתרי - קתני חול ולא קתני מלעיל

נוסח/מהגה

לאו ל' כלוך (לאו דל) הרחקת בלדיים ומני הא כלוך בדלאמאות מחנות טוטנויות בחמנה (הגהנו ב-□ רק ריקומות לד בלדיים לאמנה הוא לכתוב הוא הרקוי בנדיים)